

**URZĄD STATYSTYCZNY
W KRAKOWIE**

31-223 Kraków, ul. Kazimierza Wyki 3
e-mail: sekretariatUSKRK@stat.gov.pl tel. 12 415 60 11 Internet: <http://www.stat.gov.pl/krak>

Informacja sygnałna - Nr 11

Data opracowania - wrzesień 2010 r.

WYPADKI PRZY PRACY W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM W 2009 R.

Tematyka wypadków przy pracy jest prezentowana przez Urząd Statystyczny w Krakowie corocznie w Roczniku Statystycznym Województwa Małopolskiego oraz w publikacji Województwo Małopolskie – Podregiony, Powiaty, Gminy. Informacje sygnałne z tego tematu były wydawane za lata 1999-2001 corocznie, a począwszy od danych za 2003 r. są opracowywane cyklicznie, co 2 lata. W niniejszym opracowaniu dane prezentowane są według Polskiej Klasyfikacji Działalności – PKD 2007.

Zakłady pracy zlokalizowane na obszarze województwa małopolskiego zgłosiły w 2009 r. 5310 wypadków przy pracy i traktowanych na równi z wypadkami przy pracy¹. W wypadkach tych poszkodowanych zostało 5347 osób.

W porównaniu z 2008 r. odnotowano znaczny spadek, wynoszący blisko 15%, zarówno liczby wypadków, jak i osób w nich poszkodowanych. Wartości te w liczbach bezwzględnych zmniejszyły się odpowiednio o: 917 i 923. Tak znaczny spadek liczby poszkodowanych nie był notowany od początku dekady.

TABL. 1 POSZKODOWANI W WYPADKACH PRZY PRACY WEDŁUG SEKCJI PKD

WYSZCZEGÓLNIENIE	2008	2009	
		w osobach	2008=100
OGÓLEM	6270	5347	85,3
Przetwórstwo przemysłowe	2169	1637	75,5
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ..	693	776	112,0
Budownictwo	823	587	71,3
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	633	582	91,9
Transport i gospodarka magazynowa	353	343	97,2
Pozostałe sekcje	1599	1422	88,9

Szczegółowa analiza wykazuje, że w omawianym okresie w stosunku do 2008 r. w zdecydowanej większości sekcji zaznaczył się spadek liczby poszkodowanych, który najwyraźniej uwidocznił się w sekcji dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja – gdzie liczba poszkodowanych pracowników spadła o blisko 1/3, a także w sekcji

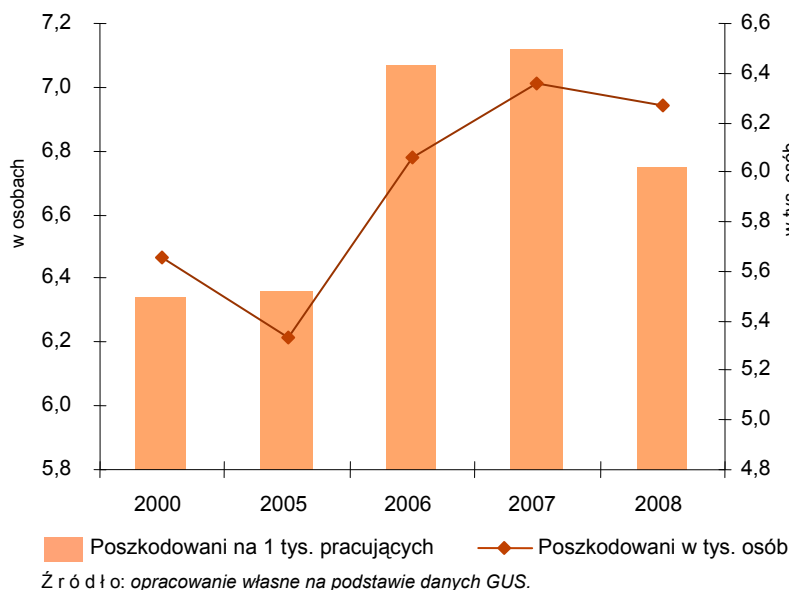
administrowanie i działalność wspierająca oraz budownictwo, gdzie spadek sięgał blisko 30%. Najwyższy wzrost liczby poszkodowanych, wynoszący 12,0%, odnotowano w jednostkach należących do sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych, a ponadto niewielki wzrost wystąpił w dwóch sekcjach: działalność profesjonalna, naukowa i techniczna oraz edukacja, odpowiednio o: 7,3% i 1,1%.

Na przestrzeni ostatnich lat wskaźnik natężenia wypadków wyrażony liczbą poszkodowanych w wypadkach przypadających na 1 tys. pracujących był zróżnicowany.

¹ W dalszej części opracowania określenie „wypadki przy pracy i traktowane na równi z wypadkami przy pracy” zastąpiono skrótami „wypadki”, „wypadki przy pracy” lub „wypadki związane z pracą”.

Od początku dekady aż do 2005 r. wynosił on około 6‰. W 2006 r. nastąpił znaczny jego wzrost do poziomu

Wykres 1. Poszkodowani w wypadkach przy pracy

7,1‰, z kolei w 2008 r. (dane za 2009 r. nie są jeszcze dostępne) zanotowano nieznaczny spadek natężenia wypadków, kiedy na tysiąc osób pracujących przypadało 6,8 poszkodowanych w wypadkach. Zaistniała w 2008 r. sytuacja była skutkiem nieznacznego spadku liczby osób poszkodowanych przy pracy przy jednoczesnym wzroście liczby pracujących.

W strukturze zawodowej poszkodowanych w 2009 r., podobnie jak rok wcześniej, najliczniejszą zbiorowość, stanowiącą blisko 14% ogółu poszkodowanych w wypadkach

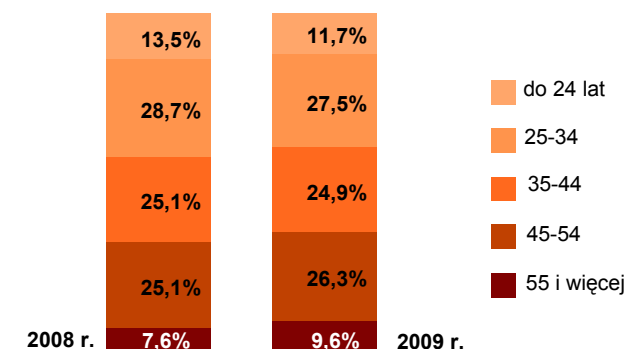
(w 2008 r. – ponad 16%) stanowiły osoby wykonujące zawody z grupy robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń. Co 10-ty poszkodowany w 2009 r. i rok wcześniej pracował w zawodzie z grupy górniczy i robotnicy budowlani. Pracujący jako operatorzy i monterzy maszyn oraz kierowcy i operatorzy pojazdów stanowili po około 7% ogółu poszkodowanych (w 2008 r. odpowiednio: ponad 9% i blisko 7%).

Zdecydowaną większość poszkodowanych w wypadkach przy pracy, bo aż 78%, zatrudniały jednostki duże, tj. takie, w których pracowało 50 osób i więcej.

I. STRUKTURA DEMOGRAFICZNO-SPOŁECZNA POSZKODOWANYCH

W łącznej liczbie pracowników, którzy ulegli wypadkom zdecydowanie przeważali mężczyźni, którzy w 2009 r. stanowili blisko 68% ogółu poszkodowanych i było to o około 4 pkt proc. mniej niż rok wcześniej. Przewaga ta zaznaczyła się w większości sekcji PKD. Jedynie w sekcjach zakwaterowanie i gastronomia, działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości, edukacja oraz opieka zdrowotna i pomoc społeczna widoczna była zdecydowana przewaga kobiet (około 60% – 89% ogółu poszkodowanych), która ma związek ze znaczną feminizacją zakładów pracy w wymienionych sekcjach. W porównaniu z 2008 r. struktura poszkodowanych według płci kształtowała się podobnie, z wyjątkiem sekcji obsługa rynku nieruchomości, w której to mężczyźni stanowili przeważającą grupę poszkodowanych.

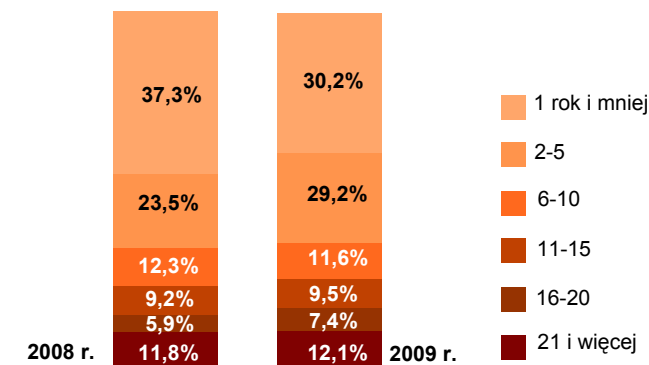
Wykres 2. Struktura poszkodowanych w wypadkach przy pracy według wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Blisko 80% populacji poszkodowanych stanowiły osoby między 25 a 54 rokiem życia. Rozkład poszkodowanych według 10-letnich grup wieku był w tym przedziale w zasadzie równomierny. W stosunkowo niewielkim stopniu przeważali pracownicy w wieku od 25 do 34 lat, stanowiąc prawie 28% ogółu. Znacznie mniejsze grupy tworzyli pracownicy w wieku poniżej 25 lat i powyżej 54 lat. Warto jednak

Wykres 3. Struktura poszkodowanych w wypadkach przy pracy według stażu pracy

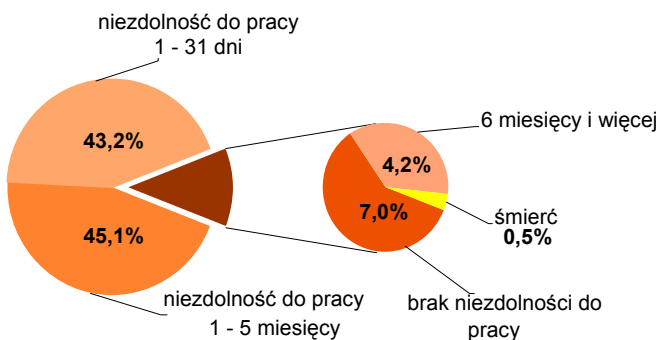
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

zaznaczyć, że z tych dwóch ostatnich grup wiekowych częściej wypadkom ulegały osoby młode, w wieku do 24 lat. Powtarzającą się regułą jest to, że wypadkom najczęściej ulegają pracownicy o najkrótszym stażu pracy, wynoszącym rok lub mniej. W 2009 r. stanowili oni ponad 30% ogółu poszkodowanych, chociaż można zauważyć, że odsetek ten zmniejszył się w porównaniu z wcześniejszym rokiem o 7,1 pkt proc. Byli to w większości pracownicy zatrudnieni w przetwórstwie przemysłowym, handlu; naprawie pojazdów samochodowych oraz budownictwie. W omawianym okresie zaznaczył się natomiast wzrost (o blisko 6 pkt proc.) udziału drugiej co do wielkości grupy poszkodowanych o stażu na zajmowanym stanowisku pracy wynoszącym od 2 do 5 lat, których odsetek w 2009 r. sięgnął blisko 30%.

II. SKUTKI WYPADKÓW PRZY PRACY

W 2009 r. wśród 5347 poszkodowanych 26 osób poniosło śmierć (rok wcześniej w wypadkach przy pracy zginęło 30 osób). W badanej zbiorowości 4948 osób, czyli 92,5% uległo wypadkom powodującym niezdolność do pracy, a 373 osoby, czyli 7,0% ogółu poszkodowanych uczestniczyło w wypadkach, które nie spowodowały nieobecności w pracy. Rok wcześniej odsetek poszkodowanych, którzy na skutek wypadków nie mogli wykonywać swojej pracy był nieco wyższy i wynosił 93,9%, a w wypadkach, które nie spowodowały obrażeń uniemożliwiających wykonywanie pracy uczestniczyło 5,6% wszystkich poszkodowanych.

Wykres 4. Struktura poszkodowanych w wypadkach przy pracy według skutków wypadków w 2009 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Z ogólnej liczby poszkodowanych 45,1%, czyli 2411 osób odniosło obrażenia powodujące niezdolność do pracy przez okres od 1 do 5 miesięcy, 43,2%, czyli 2310 osób poszkodowanych przebywało na zwolnieniach lekarskich krócej niż 1 miesiąc, a 227 osób uczestniczyło w wypadkach, które spowodowały najdłuższą nieobecność w pracy, trwającą 6 miesięcy i więcej. Ci ostatni stanowili 4,2% ogółu.

W 2009 r. łączna liczba dni niezdolności spowodowana wypadkami związanymi z pracą wyniosła 245,3 tys. i w porównaniu z poprzednim rokiem była o 39,6 tys. dni, czyli o blisko 14% niższa. Na jednego

poszkodowanego przypadało średnio 46 dni niezdolności do pracy (w roku poprzednim – 45 dni). Wśród kobiet średnia ta była niższa i wyniosła 38 dni (w 2008 r. – 39 dni).

W omawianym okresie największą liczbę dni niezdolności do pracy odnotowano w sekcji górnictwo i wydobywanie, gdzie na jednego poszkodowanego przypadały 64 dni zwolnienia oraz w sekcji budownictwo – 60 dni, a najmniejszą w sekcji działalność finansowa i ubezpieczeniowa – 31 dni.

W jednostkach sektora publicznego średnia absencja na jednego poszkodowanego wyniosła 44 dni i była nieco niższa niż w jednostkach sektora prywatnego – 47 dni.

W 2008 r. absencja spowodowana wypadkami wyniosła 284,9 tys. dni i najwyższą nieobecność zanotowano w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – 68 dni, a najniższą w sekcji działalność finansowa i ubezpieczeniowa – 29 dni. Także w 2008 r. dłużej na zwolnieniach lekarskich przebywali pracujący w jednostkach należących do sektora prywatnego - 47 dni wobec 41 dni w jednostkach sektora publicznego.

W 2009 r. spośród 26 osób poszkodowanych w wypadkach powodujących śmierć najwięcej – 9 poszkodowanych pracowało w jednostkach należących do sekcji budownictwo oraz 7 w jednostkach z sekcji przetwórstwo przemysłowe, wśród poszkodowanych w tych wypadkach znalazła się jedna kobieta. W 2008 r. poszkodowanych, którzy ponieśli śmierć w wypadkach było 30, a najwięcej z nich – 13 zatrudniały zakłady należące do sekcji budownictwo.

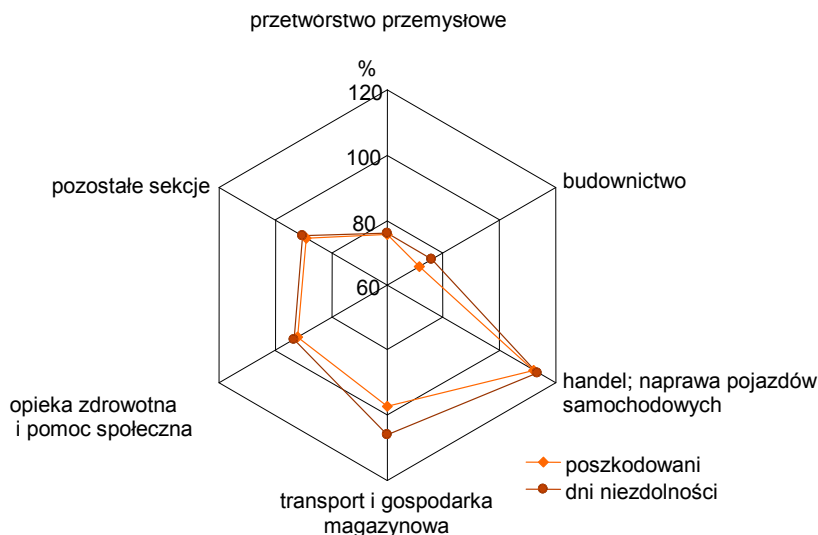
W omawianym okresie 48 osób uczestniczyło w wypadkach powodujących ciężkie uszkodzenie ciała, czyli naruszające podstawowe funkcje organizmu lub powodujące rozstrój zdrowia, chorobę nieuleczalną, zagrażającą życiu lub trwałą chorobę psychiczną i inne ciężkie skutki, w tym poważne zeszpecenie lub zniekształcenie ciała.

Najliczniejszą grupę 18 poszkodowanych w wypadkach z takimi skutkami zatrudniały jednostki przetwórstwa przemysłowego, a drugą co do wielkości grupę zakłady sekcji budownictwo – 14 poszkodowanych. Wśród poszkodowanych w tego rodzaju wypadkach znalazło się 8 kobiet.

Liczba poszkodowanych, którzy odnieśli ciężkie obrażenia ciała w 2008 r. była znacznie wyższa i wyniosła 87, a poszkodowani pracowali głównie w podmiotach sekcji przetwórstwo przemysłowe.

Na wykresie 5 można zauważyć, że w podmiotach należących do sekcji transport i gospodarka magazynowa, przy spadku liczby poszkodowanych

Wykres 5. Dynamika liczby poszkodowanych i dni niezdolności do pracy według sekcji PKD w 2009 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

znacząco zwiększyła się liczba dni niezdolności do pracy, co spowodowało znaczny wzrost średniej liczby dni nieobecności w pracy przypadającej na 1 poszkodowanego. W innych sekcjach również nastąpił wzrost liczby dni niezdolności do pracy przypadających na 1 poszkodowanego, chociaż był on spowodowany bardziej spadkiem liczby poszkodowanych niż wzrostem liczby dni niezdolności do pracy. W 2009 r.

z łącznej liczby 5310 wypadków 26 to wypadki zbiorowe, w których obrażenia odniosły 63 osoby, w tym 4 z nich poniosły śmierć. Rok wcześniej wydarzyło się 8 wypadków zbiorowych, w których poszkodowanych zostało 14 osób.

W 2009 r. wśród urazów odniesionych przez poszkodowanych w wypadkach związanych z pracą dominowały rany i powierzchowne urazy stanowiące ponad 35%, a następnie przemieszczenia, zwichnięcia, skręcenia i naderwania – 1/4 wszystkich urazów. Co piąte uszkodzenie związane było ze złamaniem kości.

Na urazy odniesione w wypadkach najbardziej narażone były kończyny górne i dolne, na których umiejscowionych było odpowiednio: ponad 40% i 36% wszystkich urazów, a także głowa, której urazy wystąpiły u ponad 10% poszkodowanych.

III. PRZYCZYNY I WYDARZENIA POWODUJĄCE WYPADKI

1. Przyczyny wypadków

W 2009 r. wśród przyczyn wypadków wyróżnia się 8 podstawowych grup, w których, podobnie jak

TABL. 2 PRZYCZYNY WYPADKÓW PRZY PRACY

WYSZCZEGÓLNIENIE	2008	2009
	w procentach	
OGÓLEM	100,0	100,0
Nieprawidłowe zachowanie się pracownika	55,0	54,1
Niewłaściwa organizacja pracy i stanowiska pracy	10,7	10,0
Niewłaściwy stan czynnika materialnego	9,1	9,9
Brak lub niewłaściwe posługiwanie się czynnikiem materialnym	7,7	7,2
Niewłaściwe, samowolne zachowanie się pracownika	7,1	6,1
Inne - nie wymienione przyczyny	6,7	8,8
Niewłaściwy stan psychofizyczny pracownika	1,9	2,1
Nieużywanie sprzętu ochronnego	1,8	1,8

i w latach wcześniejszych, dominowała grupa przyczyn związanych bezpośrednio z czynnikiem ludzkim, tj. nieprawidłowym zachowaniem się spowodowanym: nieznaną zagrożeń i zasad bezpiecznej pracy, lekceważeniem zagrożeń i poleceń przełożonych, niedostateczną koncentracją uwagi na wykonywanej czynności, zaskoczeniem niespodziewanym zdarzeniem, niewłaściwym tempem pracy, brakiem doświadczenia i innymi

przyczynami. Przyczyny z tej grupy stanowiły ponad 54% ogółu przyczyn wypadków związanych z pracą.

2. Wydarzenia

Począwszy od 2005 r. wydarzenia powodujące wypadki przy pracy są wykazywane według dwóch kategorii, po 10 grup każda.

Kategoria A grupuje wydarzenia, które wywołały wypadek pod względem odchylenia od stanu normalnego, czyli niezgodne z właściwym przebiegiem procesu pracy.

W strukturze tej kategorii ponad połowa odchylenia była związana z poślizgnięciem, potknięciem się i upadkiem osoby albo ruchem ciała z wysiłkiem lub bez wysiłku fizycznego, a odchylenia polegające na uszkodzeniu, rozerwaniu, pęknięciu, ześlizgnięciu, upadku lub załamaniu się czynnika materialnego oraz odchylenia z grupy: utrata kontroli nad maszyną, środkiem transportu, transportowanym ładunkiem, narzędziem, obiektem lub zwierzęciem stanowiły po blisko 17%. Wydarzenia z pozostałych grup tej kategorii wystąpiły w niewielu przypadkach.

Kategoria B uwzględnia wydarzenia powodujące uraz i opisuje, w jaki sposób poszkodowany doznał tego urazu, spowodowanego przez czynnik materialny. Częstość występowania wydarzeń według poszczególnych grup w tej kategorii, które najczęściej powodowały urazy w 2009 r. kształtowała się następująco:

- o Zderzenie z lub uderzenie w nieruchomy obiekt – 25,6%
- o Uderzenie przez obiekt w ruchu – 20,7%
- o Kontakt z przedmiotem ostrym, szorstkim lub chropowatym – 17,4%
- o Obciążenia fizyczne lub psychiczne – 11,5%
- o Inne, niewyszczególnione wydarzenia – 10,7%.

Pozostałe wydarzenia takie jak: uwięzienie lub zmiżdżenie, kontakt z prądem elektrycznym, temperaturą, niebezpiecznymi substancjami i preparatami chemicznymi, przejaw agresji ze strony człowieka lub zwierzęcia, nieustalone wydarzenia oraz tonięcie, zakopanie lub zamknięcie nie przekroczyły 10% wszystkich zdarzeń.

W tej kategorii uderzenie przez obiekt w ruchu spowodowało większość ciężkich urazów oraz tych, w wyniku których poszkodowani w wypadkach ponieśli śmierć.

IV. STRATY SPOWODOWANE WYPADKAMI

Wypadki zgłoszone w 2009 r., oprócz strat wynikających z nieobecności w pracy poszkodowanych, spowodowały 2,4 tys. roboczogodzin strat czasu pracy osób, które nie uczestniczyły w wypadkach, ale nie mogły wykonywać swojej pracy z powodu np. przestoju w produkcji lub udzielania pomocy poszkodowanym. W 2008 r. straty te były nieco wyższe i wynosiły 2,5 tys. roboczogodzin.

W związku z zaistniałymi wypadkami uszkodzeniu ulegały maszyny, narzędzia, surowce, wyroby gotowe, budynki i ich wyposażenie, itp., a wartość tych strat oszacowano w 2009 r. na 1829,4 tys. złotych. W 2008 r. straty te były nieznacznie wyższe i wynosiły 1834,1 tys. złotych.

Niniejszą informację opracowano na podstawie wyników badania wypadków przy pracy za lata 2008 i 2009. Badanie jest prowadzone w oparciu o statystyczne karty wypadku Z-KW, które służby BHP przekazują do statystyki.

Dane nie obejmują wypadków przy pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych.